

Eduskunnan sivistysvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI KUNNAN PERUSPALVELUJEN VALTIONOSUUDESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA (HE 37/2015 vp)

Totean lausuntonani hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta seuraavan.

Opetushallitus toteaa, että kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmällä rahoitettavat palvelut ovat taloudelliselta ja toiminnalliselta laajuudeltaan merkittävin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan osa-alue. Kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmällä rahoitettavan palvelutuotannon piirissä on opetustoimessa noin 590 000 esi- ja perusopetuksen oppilasta ja kuntien järjestämän päivähoidon piirissä on noin 213 000 lasta. Lisäksi tähän peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmällä rahoitettavan palvelutuotannon piiriin kuuluu kaikki kuntalaiset asukaskohtaisesti määräytyvällä valtionosuudella rahoitetun kuntien yleisen kulttuuritoimen ja kirjastotoimen osalta sekä osa kuntalaisista asukaskohtaisesti rahoitetun taiteen perusopetuksen osalta.

Hallituksen esityksen 55 § mukaisesti kuntien peruspalvelujen valtionosuusprosenttia korotettaisiin siten, että kuntien valtionosuusprosentti vuonna 2016 on 25,52 % ja kuntien omärahoitusosuus 74,48 %. Vuoteen 2015 verrattuna valtionosuusprosentti nousisi nykyisestä valtionosuusprosentista 0,08 prosenttiyksiköllä. Valtionosuusprosentin muutoksen perusteina ovat edellisen hallituksen päättämät sopeuttamistoimet, valtion ja kuntien välinen kustannusten jaon tarkistus ja uusien ja laajenevien tehtävien aiheuttamat vaikutukset. Opetushallitus toteaa, että valtionosuusprosenttia on perusteltua korottaa vuodelle 2016.

Valtionosuusprosentin määräytymiseen vaikuttavien muutosten lisäksi voimassa olevasta lainsäädännöstä ja kehyspäättöksestä aiheutuu kunnan peruspalvelujen valtionosuusmomentin määrärahan mitoituksen muutoksia.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi varhaiskasvatuslain 11 a ja 11 b §:n muuttamisesta, säästöjä arvioidaan syntyvän noin 10 800 lapsen varhaiskasvatusoikeuden muutoksen myötä, jolloin muutoksen säästövaikutukseksi on arvioitu vuositasolla 62 miljoonaa euroa. Ensi vuoden osalta säästökseen on arvioitu 25,8 miljoonaa euroa, mikä merkitsee 6,6 miljoonan euron säästöä valtionosuuksissa. Vuodesta 2017 alkaen säästöjen arvioidaan olevan 63 miljoonaa euroa ja tästä valtionosuuden säästö vuosittain on 15,9 miljoonaa euroa.

Opetushallitus toteaa, että subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisen ja sen todellisen toteutumisen laajuus perustuvat ennakkolisiin arviointeihin ja siten taloudelliset säästövaikutukset tulevat täsmentymään vielä toiminnan toteutumisen myötä. Huomioitavaa on mm. se, että päivähoito-oikeuteen esitetty muutos ei välttämättä johda lasten lukumäärän vähenemiseen, sillä päivähoitopaikkoja on esitetyn uuden lain puitteissa edelleen mahdollista saada sosiaalisin tai muiden erityisin perustein. Lisäksi muiden kustannusten kuten henkilöstö-, hallinto-, tila-, ym. kiinteiden kustannusten osalta saavutettavia todellisia kustannussäästöjä on vaikea arvioida etukäteen.

Ehdotus lasten päivähoidosta annetun asetuksen 6 §:n muuttamisesta sisältää päivähoidossa yli 3-vuotiaiden lasten ja kasvattajien määrän suhteen nostamisen 1/7:stä 1/8:aan. Ehdotuksella muutettaisiin päiväkodeissa 3 vuotta täyttäneiden lasten ja hoito- ja kasvatustehtävissä olevien henkilöiden välistä mitoitusastetta siten, että nykyisen seitsemän lapsen sijasta päiväkodissa tulisi olla yksi hoito- ja kasvatustehtävissä oleva henkilö kahdeksaa lasta kohden. Taloudellisten vaikutusten arvion mukaan ehdotettu muutos merkitsisi säästöä peruspalvelujen valtionosuuteen vuonna 2016 arviolta noin 25,2 miljoonaa euroa, josta valtionosuus on noin 6,5 miljoonaa 25,72 prosentin valtionosuusprosentilla laskettuna, ja kuntien omarahoitusosuus noin 18,7 miljoonaa euroa. Vuonna 2017 säästö on noin 62,4 miljoonaa euroa, josta valtionosuus on noin 16,0 miljoonaa 25,72 prosentin valtionosuusprosentilla laskettuna, ja kuntien omarahoitusosuus noin 46,4 miljoonaa euroa. Vuonna 2018 arvioitu säästö on noin 64,4 miljoonaa euroa, josta valtionosuus on noin 16,6 miljoonaa 25,72 prosentin valtionosuusprosentilla laskettuna, ja kuntien omarahoitusosuus noin 47,8 miljoonaa euroa. Vuodesta 2019 alkaen säästö on 66,9 miljoonaa euroa, josta valtionosuus on noin 17,2 miljoonaa ja kuntien omarahoitusosuus noin 49,7 miljoonaa euroa.

Opetushallitus toteaa, että lasten päivähoidosta annetun asetuksen 6 §:n muuttamisesta sisältävä päivähoidossa yli 3-vuotiaiden lasten ja kasvattajien määrän suhteen nostaminen 1/7:stä 1/8:aan perustuu ennakkolisiin arviointeihin ja siten taloudelliset säästövaikutukset tulevat täsmentymään vielä toiminnan toteutumisen myötä. Opetushallitus arvioi, että suhdeluvun muutoksella oletetaan olevan vaikutuksia varhaiskasvatuksen käytännön toteutukseen ja siten myös toiminnan laatuun. Monien kuntien osalta päivähoitohenkilöstön mitoitusmuutokset on pakko toteuttaa kunnan taloudellisen tilanteesta johtuen, vaikka siihen ei välttämättä olisi kuntien päivähoidon riittävän laadukkaan toiminnan jatkumisen kannalta valmiuksia. Toisaalta osalla kunnista taloudellinen tilanne mahdollistaa toteuttamaan päivähoitotoiminnan alemmalla suhdeluvulla. Opetushallitus toteaa, että päivähoidon toteutus vaihtelee jatkossakin kunnittain paljolti niiden taloudellisten resurssien mukaisesti.

Opetushallitus kiinnittää huomiota voimassa olevan 36 pykälän 1 momentin muuttamiseen. Kuntien peruspalvelujen valtionosuudesta vähennetään tällä hetkellä 0,88 euroa asukasta kohden, yhteensä 4,8 miljoonaa euroa ja esityksen mukaan ensi vuonna 0,54 euroa asukasta kohti eli rahoitusta informaatioteknologian kehittämishankkeisiin vähennetään 1,9 miljoonalla eurolla. Opetushallituksen näkökulmasta olisi toivottavaa, että kansallisten palveluiden rahoittamisesta säädettäisiin pysyväisluonteisesti valtion ja kuntien välisessä kustannustenjaossa ja näin varmistettaisiin opetustoimen kannalta keskeisten kansallisten palveluiden kehittäminen ja ylläpito. Tällaisia kansallisia palveluita ovat mm. opiskelijavalintapalvelut.